

کلیدواژه‌ها: فلسفه جغرافیا، آموزش جغرافیا، اسناد بالادستی

در مقاله قبل درباره ارزش‌های علمی جغرافیا بحث کردیم. در این مقاله در مورد ارزش‌های تربیتی جغرافیا بحث خواهیم کرد. «تربیت» در لغت به معنای «در جهت ربوبیت حرکت کردن» است. در سند مبانی نظری تحول بنیادین نظام تعلیم و تربیت، واژه «تربیت» این‌گونه تعریف شده است: «تربیت، فرایندی جامع و شامل تلاش‌های زمینه‌ساز، تحول‌آفرینی و آگاهانه آدمی است که به‌صورت امری جامع و درهم‌تنیده در جهت تحول تمام ابعاد وجودی انسان به مثابه یک کل سروکار دارد.» براساس نگرش اسلامی، این مفهوم دربردارنده تمام اقدامات و تدابیری مانند تمهید شرایط محیطی، ادب‌آموزی (آموزش مجموعه دانش‌های روز، فنون، باورها، ارزش‌های جمعی)، تزکیه، تعلیم، مهارت‌آموزی و اخلاقیات از طریق روش‌هایی مثل مباحثه، تحقیق فردی و جمعی، عمل خواندن، شنیدن، تمرین، تذکر، موعظه و... است که باید در راستای هدفی واحد، یعنی شکل‌گیری و تعالی شخصیتی یکپارچه و توحیدی فرد به‌طور سنجیده، مرتبط، هماهنگ و درهم‌تنیده سامان یابند (سند مبانی نظری تحول بنیادین در نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی جمهوری اسلامی ایران، مصوبه آذرماه ۱۳۹۰، ص ۲۰).

اولین هدف تربیت، ساختن انسان است و ساختن انسان چیزی جز برداشتن موانع تعالی از پیش روی او نیست. در مراحل اولیه تربیت، نقش عوامل بیرونی مهم است، اما در مراحل بعدی انسان باید خود مسئولیت تربیت و تعالی خویش را بر عهده گیرد. برنامه‌های درسی، معلم، رسانه‌ها، مراکز یادگیری خارج از مدرسه و خانواده باید در تحقق این هدف، یعنی «تربیت انسان کامل» تلاش کنند. در این میان، معلمی که برای خود رسالت تربیتی قائل است از تعلیم موضوعات درسی، تربیت ابعاد وجودی انسان یعنی رشد فکری، نگرشی، علمی، اجتماعی، مهارتی، اخلاقی و معنوی را به‌صورت یکپارچه دنبال می‌کند. جغرافیا به دلیل تنوع موضوعی و سروکار داشتن با انسان و طبیعت، نقش مهمی در تربیت ابعاد وجودی انسان دارد. در اینجا به برخی از کاربردهای تربیتی این علم اشاره می‌شود.

دکتر محمود معافی

فلسفه آموزش جغرافیا

از منظر اسناد بالادستی آموزش و پرورش
(قسمت دوم)

اجتماعی و مشاهده نحوه زندگی دیگر مردم در شرایط متفاوت جغرافیایی نشان می‌دهند و درک می‌کنند که چرا مردم این گونه زندگی می‌کنند و چرا سایر مکان‌ها متفاوت از مکان زندگی آن‌هاست یا چرا مکان‌ها در طول زمان تغییر می‌کنند.

۲. جغرافیا کنجکاوی و شگفتی

دانش‌آموزان درباره جهان را تقویت

می‌کند.

تدریس جغرافیا به کنجکاوی دانش‌آموزان در مورد مکان‌ها و پدیده‌های خلقت پاسخ می‌دهد. جغرافیا شگفتی دانش‌آموزان را در مورد دنیا و تنوع انسان‌ها، محیط‌ها، جوامع و فرهنگ‌ها و پدیده‌های طبیعت برمی‌انگیزاند. آموزش این علم یک تجسم جغرافیایی را به وجود می‌آورد که دانش‌آموزان را قادر می‌کند تا از منابع محیط زندگی (رودها، دشت‌ها، خاک‌ها، جنگل، دریا، گرمای محیط، وضعیت اقلیمی و ...) به شکل عاقلانه استفاده کنند، چگونگی ارتباط با مکان‌ها و نوع زندگی در هر مکانی را یاد بگیرند و از روش زندگی مردم در سایر مکان‌ها آگاه شوند و دلایل تفاوت سبک زندگی در سایر مکان‌ها را درک کنند و با دیده احترام بدان بنگرند. یادگیری جغرافیا به شکل‌گیری تقویت حس شهروندی، پیدا کردن دیدی جهانی و درک و تفاهم بین‌المللی کمک می‌کند. دانش‌آموزان یاد می‌گیرند که مردم سایر ملل افرادی مثل ما هستند، احساساتی شبیه ما دارند و اگر ما در آن مکان‌ها زندگی می‌کردیم، سبک معیشت ما و آداب و رسوم ما شبیه آن‌ها می‌بود.

۳. جغرافیا به پرورش احساسات

دانش‌آموزان و همدردی جغرافیایی با

دیگران کمک می‌کند.

آموزش جغرافیا در بدو امر با ترغیب احساسات دانش‌آموزان سروکار دارد تا با دانش و آموزش مهارت‌های جغرافیایی. بیشتر متخصصان آموزش جغرافیا، به‌ویژه آن‌هایی که با آموزش جغرافیا در دوره ابتدایی سروکار دارند، بر اهمیت حیاتی تقویت و پرورش حس کنجکاوی درونی بچه‌ها و ایجاد علاقه نسبت به مکان‌ها، پدیده‌های طبیعت و احساس شگفتی آن‌ها درباره تنوع و زیبایی جهان که از طریق کتاب، تصاویر و فیلم‌های آموزشی شروع به کشف آن می‌کنند، تأکید دارند. پرورش کنجکاوی و تعجب با دیدن پدیده‌های خلقت، نه تنها به‌عنوان حقوق دانش‌آموزان ارزشمند است، بلکه می‌تواند یک مبنا برای شناخت خداوند متعال، طبیعت، زندگی متنوع مردم و پذیرفتن مسئولیت محیطی باشد. برای مثال، دانش‌آموزانی که به دنبال درک محیط زیست طبیعی خود و سایر محیط‌های طبیعی و اجتماعی هستند و اهمیت طبیعت سالم و پاک را درک می‌کنند، می‌توانند با شیوه‌ای احساسی برای حفاظت از محیط زیست بهتر عمل کنند.

به همین شکل از طریق مطالعه زندگی مردم در سایر مکان‌ها، ارزش جنگل‌ها و موجودات زنده یا شناخت اهمیت سایر موجودات زنده، جغرافیا می‌تواند به شکل‌گیری تجسم جغرافیایی دانش‌آموزان از

ارزش‌های تربیتی آموزش جغرافیا

۱. دانش‌آموزان با علایق عمیق به مردم و

مکان‌ها به مدرسه می‌آیند.

جغرافیا از جمله علوم است که می‌تواند علاقه به مردم و مکان‌ها را در انسان پرورش دهد. دانش‌آموزان یک سری تجربیات از خانه، مکان بازی، دیدن تلویزیون، خرید، خواندن کتاب و مسافرت درباره مردم و مکان‌ها کسب می‌کنند. آن‌ها از تعامل با دیگران و محیط، تصورات، دانش، درک و فهم، مهارت‌ها، ارزش‌ها و نگرش‌هایی را به صورت دست‌اول یاد می‌گیرند و با خود به مدرسه می‌آورند. این تجارب و آموخته‌ها در طول سال‌های مدرسه ادامه می‌یابند و با گذشت زمان بیشتر می‌شوند و پیوسته تکامل می‌یابند و تغییر پیدا می‌کنند. مجموعه این تجارب نقشه ذهنی بچه‌ها را از مردم و محیط می‌سازد. بچه‌ها این نقشه‌های ذهنی خود را برای جابه‌جایی از مکانی به مکان دیگر به کار می‌برند و آن‌ها را برای هدایت دیگران و سازمان‌دهی فعالیت‌هایشان به کار می‌گیرند. یک نقشه ذهنی پهنه وسیعی از تصاویر و تصورات است که جغرافیای ذهنی فرد را می‌سازد. جغرافیا به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا جغرافیای شخصی خود را گسترش دهند و پالایش کنند و نقش خود را در جامعه و در مواجهه با مردم ساکن در دیگر مکان‌ها ایفا کنند. آن‌ها حاصل کشف خود را به هنگام برقراری ارتباطات محیطی و

جغرافیا به دانش‌آموزان

کمک می‌کند تا جغرافیای

شخصی خود را گسترش دهند

و پالایش کنند و نقش خود را در

جامعه و در مواجهه با مردم ساکن در دیگر

مکان‌ها ایفا کنند

سایر مکان‌ها و پدیده‌های مکانی و ارزش آن‌ها برای سایر مردم جهان (حتی اگر فاصله زیادی با آن‌ها داشته باشند، مانند جنگل‌های بارانی، جنگل‌های توندرا، یخ‌های قطبی و ...) در سایر مکان‌ها کمک کند. تصور زندگی در سایر مکان‌ها و درک دشواری‌های زندگی در آن‌ها (مثل مناطق بیابانی، زندگی در جنگل‌های بارانی یا مناطق قطبی و دامنه کوه‌های مرتفع تبت و آند) می‌تواند به شکلی مفید، یک هم‌دردی جغرافیایی را نسبت به دیگر مردمان برانگیزاند و برای آن‌ها روشن سازد که چرا مردم در سایر مکان‌ها این‌گونه زندگی می‌کنند، این‌گونه رفتار می‌کنند و یا چنین و چنان فکر می‌کنند و می‌اندیشند. این ادراکات اساس حس نوع‌دوستی و درک جهانی است.

۴. جغرافیا به تربیت شهروند مطلوب کمک می‌کند.

دانش جغرافیا کمک می‌کند تا دانش‌آموزان شهروندان بهتری باشند. با یادگیری جغرافیا ما می‌توانیم مکان رخدادها را بهتر تشخیص دهیم. مکان جغرافیایی، محل زادگاه، نشو و نمای افراد، مکان زندگی اقوام یک ملت، بستر حوادث تاریخی، سرزمین مادری و خاطرات و مکان رشد و شکل‌گیری شخصیت افراد و بالاخره مکانی مناسب برای ادامه زندگی و تداوم فرهنگ ملی است. به دلیل ارتباط بین جغرافیا، ملت، همسایگان و دیگر ملت‌ها دانش‌آموزان بهتر می‌توانند خط‌مشی‌ها و حساسیت بین‌المللی را درک کنند. از طرفی به کمک دانش جغرافیا می‌توان تصمیم‌های آگاهانه‌تر را در استفاده از منابع ملی اتخاذ کرد. دانش جغرافیا به مردم و سیاست‌گذاران کشور کمک می‌کند تا به سوالات مهم درباره خط‌مشی‌های منتهی به تغییرات مهم در چشم‌اندازهای جغرافیایی و کاربری زمین بهتر پاسخ دهند. سواد جغرافیایی به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا در آینده مدیرانی مؤثر برای کشور خود باشند.

۵. جغرافیا در گسترش درک بین‌المللی و تفاهم بین‌فرهنگی نقش مهمی دارد.

دنیای امروز به لحاظ ارتباطات اقتصادی، تجاری، سیاسی، فرهنگی و ورزشی به شدت در حال گسترش است و ملت‌ها بیش از گذشته به یکدیگر وابسته شده‌اند. هر کشوری پتانسیل‌های خاصی دارد. منابع نیز یکسان توزیع نشده است. همه این‌ها ایجاد می‌کند که از ظرفیت‌ها و توانمندی‌های خود و دیگران آگاه شویم. اگر برنامه‌های جغرافیا در همه سطوح به خوبی طراحی شود، به دانش‌آموزان کمک خواهد کرد تا از قابلیت‌های کشورها و فرهنگ‌های جهان مطلع شوند و جایگاه خود را در جهان امروز بهتر درک کنند.

۶. جغرافیا در تقویت همه صلاحیت‌های عمومی تربیتی مشارکت دارد.

جغرافیا به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا تنوع

دانش جغرافیا به مردم و سیاست‌گذاران کشور کمک می‌کند تا به سوالات مهم درباره خط‌مشی‌های منتهی به تغییرات مهم در چشم‌اندازهای جغرافیایی و کاربری زمین بهتر پاسخ دهند

وسعی از صلاحیت‌های عمومی را کسب کنند، از مهارت‌های سواد گرفته تا حساب کردن، درک بین‌فرهنگی، کار گروهی، یادگیری تحقیق‌محور، شیوه گردآوری اطلاعات و مهارت‌های ذهنی. همه این‌ها راه‌های اساسی در تدریس جغرافیا هستند و نشان داده شده است که در بهبود مهارت‌های بین‌فردی و آگاهی از نقاط قوت و ضعف خود مؤثرند. به علاوه، یادگیری جغرافیا به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا مهارت‌های جغرافیایی مثل مهارت‌های ترسیم کردن، تجسم و نمایش فضایی، ارائه بصری یافته‌ها و تفسیر کردن از طریق کار با نقشه‌ها، نمودارها، تصاویر، عکس‌های هوایی، تصاویر سنجنش از دور، تصاویر ماهواره‌ای و سایر مواد بصری را یاد بگیرند و به شکل عملی نشان دهند (آلاریک مائوده، ۲۰۱۰).

۷. جغرافیا به تقویت هویت ملی کمک می‌کند.

یادگیری جغرافیا در تقویت هویت فردی و اجتماعی افراد یک ملت نقش دارد. دانش‌آموزان یاد می‌گیرند که یک مکان را با همه عناصر آن چگونه بفهمند یا این مکان‌ها برای آن‌ها چه معنایی دارد؛ همین‌طور کشف کنند که چگونه یک مکان را تجربه کنند و بررسی کنند که هویت و فرهنگ آن‌ها در این مکان‌ها در این مکان‌ها چگونه شکل گرفته است. آن‌ها از طریق تحقیق در مورد مکان زندگی خود یاد می‌گیرند احساس شخصی خود را از هویت فردی و قومی توسعه دهند و از طریق مطالعه جغرافیای کشور و مکان‌های آن هویت ملی و از طریق مطالعه در مورد کشورهایی که با آن‌ها اشتراک اعتقادی دارند، هویت فراملی و اعتقادی خود را توسعه بخشند.

داشتن یک حس قوی از هویت فردی، عاملی است که در ذیل شایستگی اجتماعی قرار می‌گیرد و جغرافیا در این خصوص نقش مهمی را می‌تواند ایفا کند. روان‌شناس اجتماعی، کریستوفر اسپنسر بعد از مرور کارهای روان‌شناسان محیطی این‌گونه نتیجه گرفته

است: «پرواضح است که تعریف و تمجید عمومی از یک مکان، درک شهودی، جذابیت و اهمیت داشتن آن مکان برای یک فرد، آغازی برای تکمیل و ساخته شدن هویتی فردی است و خیلی روشن است که مادهٔ درسی جغرافیا و تدریس آن در مدارس از دورهٔ ابتدایی، نقش مهمی در مشارکت دانش‌آموزان با باورهای والدین و همتایان و کاوش فردی از همسایگان دارد. یک فرد همچنین می‌تواند حالتی متوازن بین درک اجتماعی و تعلق شهروندی (زمانی که فرد به لحاظ ذهنی فکر خود را از رفاه فردی به سمت رفاه اجتماعی متمرکز می‌کند) حفظ کند» (اسپنسر، ۲۰۰۵: ۳۰۵).

هویت ملی یک مسئلهٔ مهم و مورد منازعه است و به راحتی می‌تواند به صورت یک عنصر بیگانه‌ترسی در ملی‌گرایی درآید. شناخت جغرافیای کشور نه تنها به لحاظ برنامه‌ریزی‌های اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و نظامی و فضایی، بلکه به جهات اصولی دیگر نیز از اولویت

برای خودشناسی و خودفهمی، یعنی شناسایی وضع ایران، دانش جغرافیا می‌تواند گام‌هایی مؤثر و استوار بردارد

از دور، مصاحبه، انجام مطالعه، تهیهٔ گزارش‌ها و آمارگیری را از منابع اولیه و ثانویه جمع‌آوری کنند. همچنین یاد می‌گیرند که چگونه اطلاعات را از طریق نقشه‌کشی، آمار، نمودارها و روش‌های کیفی، پردازش و تحلیل کنند و نتایج به دست آمده را به صورت نوشته، ترسیم نقشه، نمودار و اشکال بصری و دیداری و شنیداری به دیگران انتقال دهند.

برای آگاهی از روش‌های جغرافیایی و مهارت‌ها می‌توانید به فصل ۵ از کتاب ماتیوس و هربرت (۲۰۰۸) و برای اطلاعات تکمیلی بیشتر می‌توانید به کتاب کلیفورد، فرنچ و والننتین (۲۰۱۰) مراجعه کنید.

۹. جغرافیا سبک‌های یادگیری مختلفی را ارائه می‌کند.

جغرافیا در دورهٔ ابتدایی توسط معلمانی که دارای مدرک تحصیلی در آموزش دورهٔ ابتدایی و در دورهٔ آموزش عمومی توسط دبیران علوم اجتماعی و در دوره‌های بالاتر، توسط معلمانی که در این رشته تحصیل کرده‌اند، آموزش داده می‌شود. اگر معلمان به خوبی آموزش ببینند و با سبک‌های یادگیری دانش‌آموزان آشنا باشند، می‌توانند استعداد و علایق دانش‌آموزانی را که دارای توانمندی‌های مختلفی هستند نسبت به یادگیری جغرافیا برانگیزانند. برای مثال، بیشتر دانش‌آموزان از مشاهدهٔ مستقیم طبیعت، محیط‌های شهری و کارهای میدانی که بخشی اساسی از آموزش جغرافیاست، لذت می‌برند. جغرافیا خودش وام‌دار سبک‌های مختلف یادگیری است و به دانش‌آموزان فرصت‌هایی برای خودتکمیلی ارائه می‌کند.

۱۰. یادگیری جغرافیا به تقویت انواع هوش کمک می‌کند.

از طریق یادگیری جغرافیا می‌توان انواع هوش را در دانش‌آموزان تقویت کرد. برای مثال، این موارد قابل توجه‌اند:

- **هوش شفاهی - زبانی**، شامل گوش دادن به تدریس توضیحی، نوشتن، گزارش دادن، مصاحبه برای یک تحقیق پیمایشی، شرح و توصیف، گفت‌وگو و یادداشت‌برداری؛
- **هوش بصری - فضایی**، شامل تفسیر عکس‌های هوایی، ایجاد نمودارهای آب و هوایی، رسم نقشه و نمودار، کار تصویری و گرافیک، طراحی، تجسم فضایی، دیدن فیلم و بازی‌های آموزشی؛
- **هوش منطقی - ریاضی**، شامل استدلال کردن طبقه‌بندی و دسته‌بندی اطلاعات، حل مسئله، سازمان‌دهی و تجزیه و تحلیل اطلاعات، اثبات، نتیجه‌گیری و قضاوت و ارزیابی؛
- **هوش جسمی - حرکتی**، شامل به کارگیری دست‌ها، تایپ، انجام کارهای عملی میدانی و ساختن مدل‌ها؛
- **هوش بین فردی**، شامل برقراری ارتباط با دیگران، گفت‌وگو و مشارکت، همکاری، تفاهم با دیگران، همدردی، رهبری، کار در گروه‌ها و مبادلهٔ تجارب با دیگران در مورد مسائل مختلف؛
- **هوش شخصی - درون فردی**، شامل تمرکز ذهن، خلاقیت‌های فردی، خودارزیابی و انجام کارها به صورت انفرادی؛
- **هوش طبیعت‌گرایی**، شامل شناخت طبیعت، تشخیص و

خاصی برخوردار است. به تعبیر دیگر، هیچ ملتی نمی‌تواند استقلال پیدا کند، مگر اینکه خودش را بفهمد و تا زمانی که ملت‌ها خودشان را گم کرده‌اند و به دیگر ملت‌ها بیش از خود اهمیت می‌دهند، نمی‌توانند استقلال پیدا کنند. برای خودشناسی و خودفهمی، یعنی شناسایی وضع ایران، دانش جغرافیا می‌تواند گام‌هایی مؤثر و استوار بردارد. شناخت جغرافیای مکان زندگی، استان و ناحیه، شناخت اقوام و خرده‌فرهنگ‌ها، فرهنگ ملی و توانمندی‌های سرزمین، مقدمهٔ وطن‌دوستی و شناخت هویت ملی است (مؤلف).

۸. جغرافیا تنوع وسیعی از مهارت‌های تحقیق را یاد می‌دهد.

جغرافیا تنوع زیادی از روش‌ها و مهارت‌های تحقیق را بیشتر از سایر موضوعات درسی مدرسه به دانش‌آموزان یاد می‌دهد. دانش‌آموزان در درس جغرافیا یاد می‌گیرند که چگونه اطلاعاتی مثل مشاهدهٔ میدانی، نقشه‌کشی، پایش، سنجش

طبقه‌بندی سنگ‌ها، آب و هوا، آتش‌فشان‌ها، گونه‌های گیاهان، مشاهده پدیده‌های طبیعت، عکاسی از طبیعت، توجه به شباهت‌ها و تفاوت‌ها در طبیعت و ...

● **هوش معنوی**، شامل شناخت خداوند و صانع جهان، درک حکمت خداوند در خلقت اشیاء، قدردانی از خداوند، درک علت‌العلل و وحدت جهان هستی و درک زیبایی‌های خلقت؛
● **هوش فرافردی** (هوش فراشناخت) به معنای تفکر در مورد یادگیری فردی (رستگار، به نقل از هوارد گاردنر، ۱۳۸۲).

۱۱. جغرافیا تفکر فضایی و مهارت‌های تحلیل فضایی را یاد می‌دهد.

جغرافیا توانایی تفکر فضایی و دیدن الگوهای فضایی و ارتباط بین اشیاء در فضا را در دانش‌آموزان تقویت می‌کند و نقشه توزیع‌های فضایی به‌عنوان یک درک و فهم از مشخصات مکان‌ها و ارتباط علت و معلولی بین پدیده‌ها را نشان می‌دهد. جغرافی دانان همچنین پیامدهای محیطی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی توزیع‌های فضایی را ارزیابی می‌کنند و خط‌مشی‌هایی ترسیم می‌کنند که افراد می‌توانند خود را با آن سازگاری دهند یا از خود عکس‌العمل نشان دهند. تفکر فضایی یک سنت مهم و برجسته در مطالعات جغرافیایی است. مطالعه الگوهایی که توسط توزیع‌های فضایی از مشخصات مکان‌ها ساخته می‌شود، راهی استاندارد برای مطالعه و توضیح در مورد تفاوت‌ها و شباهت‌ها بین مکان‌هاست. اگر این الگوها را بتوان شناخت و توضیح داد، بعداً مشخصات یک مکان خاص را بهتر می‌توان درک کرد. برای مثال، نظم و ترتیب‌ها در توزیع سکونتگاه‌های روستایی و توسعه یک شهر را می‌توان به کمک مشخصات منحصر به فرد مکان‌ها و موقعیت آن‌ها در داخل الگوی فضایی توضیح داد. توزیع‌های فضایی همچنین پیامدهای محیطی، اقتصادی، اجتماعی و سیاسی دارند و دانش‌آموزان فرصت دارند که درباره آن‌ها بیندیشند و بحث کنند. از جمله این توزیع‌ها می‌توان به رابطه بین میزان بارش و تراکم جمعیت، رابطه بین میزان بارش با فقر، بالا بودن بیکاری و پایین بودن کیفیت آموزش در برخی از نواحی و مکان‌ها اشاره کرد.

تفکر فضایی همچنین شامل درک و فهم تأثیر موقعیت در یک مکان است و به درجه پیشرفت یا عقب‌ماندگی سیستم‌های حمل و نقل در یک مکان و سطح تکنولوژیکی بستگی دارد. میزان بهره‌مندی از تکنولوژی مشخص می‌کند که مکان‌ها تا چه اندازه و با چه سرعتی قابلیت وصل شدن به یکدیگر و همین‌طور ارتباطات اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی بین آن‌ها را دارند (الاریک مائوده، ۲۰۱۰).

جنبه دوم از تفکر فضایی تأثیر موقعیت است. به هر حال در بیشتر موارد، آنچه بر ویژگی‌های یک مکان تأثیر می‌گذارد، موقعیت مطلق یک مکان نیست، بلکه موقعیت نسبی آن است. برای مثال در حالی که موقعیت مطلق بر آب و هوا مؤثر است، موقعیت نسبی یک سرزمین، دوری و نزدیکی به دریاها، موقعیت بندری یا رودخانه‌ای، موقعیت بیابانی یا زیارتگاهی، موقعیت معدنی و گردشگری، موقعیت صنعتی

یا سیاسی، موقعیت جلگه‌ای و کوهستانی و دیگر موقعیت‌ها اثر تعیین‌کننده دارند.

در جغرافیای انسانی، موقعیت نسبی یک مکان تأثیر مهمی بر ویژگی‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی یک مکان دارد، زیرا فاصله با سایر مکان‌ها می‌تواند فرصت‌های اقتصادی و ارتباط‌های اجتماعی و فرهنگی را نیز محدود کند. به هر حال، تأثیر فاصله بین مکان‌ها کاملاً ثابت نیست و بستگی به زمان و هزینه غلبه بر آن‌ها دارد و این‌ها به وسیله کیفیت سیستم حمل و نقل و خدمات ارتباطی از راه دور که مکان‌ها را به یکدیگر وصل می‌کند مشخص می‌شود. پیشرفت‌های فناوری در این خدمات به گونه‌ای باورنکردنی موجب کاهش وقت و کاهش هزینه حمل کالا، جابه‌جایی مردم و اطلاعات شده است؛ روندی که با نام «تقارن زمانی فضایی» معروف شده است (شکوئی، ۱۳۶۹).

۱۲. جغرافیا نگرش و تفکر کل‌گرایی را آموزش می‌دهد.

جغرافیا کوشش می‌کند به یک درک کل‌گرا و یکپارچه از ارتباط پدیده‌ها و اجزاء مکان‌ها برسد. این علم محتوای خود را از علوم زمین، علوم اجتماعی و انسانی بیرون می‌کشد و آن را به سه چشم‌انداز جغرافیایی، یعنی مکان، محیط و فضا تلفیق می‌کند. این علم به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا پیوستگی بین موضوعات تخصصی را ببینند و دید بین رشته‌ای پیدا کنند. به علاوه آن‌ها یاد می‌گیرند با یک سری از شیوه‌های درک و فهم و توضیح پدیده‌ها یا مسائل مورد مطالعه آشنا شوند و با رویکرد بازتری به مسائل نگاه کنند. رویکرد کل‌گرای جغرافیایی همچنین به حوزه ارزشیابی نیز گسترش می‌یابد. زمانی که دانش‌آموزان در مورد سؤالات تحقیق می‌کنند، یافته‌های خود را باید با سه معیار محیطی، یعنی پایداری محیطی، هزینه فایده‌های اقتصادی و عدالت اجتماعی مورد ارزیابی قرار دهند.

جغرافیا در کوشش برای اینکه چگونه تنوع

دانش‌آموزان در درس جغرافیا یاد می‌گیرند که چگونه اطلاعاتی مثل مشاهده میدانی، نقشه‌کشی، پایش، سنجش از دور، مصاحبه، انجام مطالعه، تهیه گزارش‌ها و آمارگیری را از منابع اولیه و ثانویه جمع‌آوری کنند. همچنین یاد می‌گیرند که چگونه اطلاعات را از طریق نقشه‌کشی، آمار، نمودارها و روش‌های کیفی، پردازش و تحلیل کنند و نتایج به دست آمده را به صورت نوشته، ترسیم نقشه، نمودار و اشکال بصری و دیداری و شنیداری به دیگران انتقال دهند

از طریق یادگیری جغرافیا می توان انواع هوش را در دانش آموزان تقویت کرد

توضیحی
درک و فهم
بازتر و عمیق تر
داشته باشند. برای
مثال، دانش آموزان برای
درک بهتر می توانند به موارد زیر
توجه کنند:

- داشتن یک رویکرد محلی که نفوذ عوامل محلی (جغرافیایی، انسانی، اقتصادی و ...) را مورد بررسی قرار می دهد.
- انتخاب یک رویکرد تعاملی که روابط علت و معلولی بین پدیده های داخل همان مکان و مکان های دیگر را مورد مطالعه قرار می دهد و فرایندهایی را که در این روابط درگیرند بررسی می کند. برای مثال، می توان به تأثیر بارش بر پوشش گیاهی یک مکان یا تأثیر شرایط اقتصادی روی مهاجرت بین مکان ها اشاره کرد.
- تحلیل فضایی که بررسی می کند چگونه مورد مطالعه را می توان از طریق تحلیل پراکندگی فضایی پدیده ها مورد بررسی قرار داد.
- اتخاذ یک رویکرد عامل انسانی که بررسی می کند چگونه می توان موضوع مورد مطالعه را به عنوان نتیجه طرح فردی، گروهی یا سازمانی یا قدرت ارتباطات نابرابر، مورد بررسی قرار داد.
- انتخاب یک رویکرد نردبانی که موضوع مورد مطالعه و متأثر شده از طریق تعاملات عوامل محیطی، اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرایندها را در مقیاس های مختلف مورد بررسی قرار می دهد و این کار یک بستر مکانی را برای بررسی تأثیرات سیاسی، اقتصادی و چشم اندازهای سیاسی/اکولوژی فراهم می کند.
- انتخاب یک رویکرد موقت، که بررسی می کند چگونه موضوع مورد مطالعه در طول زمان توسعه و تغییر پیدا کرده است.
- انتخاب یک رویکرد سازنده فرهنگی یا اجتماعی که به وسیله آن می توان راه های مختلف فهم، درک، ارائه یا ساخت پدیده ها و مسائل را مورد ارزیابی قرار داد. برای مثال، می توان به مطالعه تضادها روی مناطق تاریخی و حفاظت شده در مناطق شهری اشاره کرد که از نو نیاز به توسعه پیدا کرده اند.
- این رویکردها، خیلی از موارد، از معرفت شناسی تجربی علمی برای گسترش یک پدیده تا شیوه های ذهنی فرامردن را مورد بحث قرار می دهد. جغرافی دان ها می توانند فقط یک درک شخصی از پدیده های در معرض تغییر داشته باشند. آن ها روش های مختلفی در جمع آوری

وسیعی از فرایندهای مختلف و تعامل پدیده ها را مورد مطالعه قرار دهد، سابقه ای دیرینه دارد. رواج سنت تحقیق، یک کوشش مهم در مشارکت و گسترش دانش در نظام آموزشی ایران است و به آن ها کمک می کند تا دیدی کل گرا از دنیا پیدا کنند. در مطالعه محیط زیست طبیعی، جغرافیا از طریق تحقیق در رشته وسیعی از ارتباطات و تعاملات و با تلفیق دانش های علمی و بهره گیری از علوم اجتماعی و انسانی به تکمیل علوم کمک می کند. برای مثال در مطالعه جنگل زدایی، جغرافیای مدرسه تنها شامل یک تحقیق در مورد آثار پاک سازی زمین از پوشش گیاهی، فرسایش خاک ها، رسوب گذاری و تغییر در آب و هوای محلی نیست، بلکه اقتصاد و جامعه محلی را نیز مورد مطالعه قرار می دهد. همین طور در مطالعه خشک سالی، برنامه درسی علوم در مورد علل کاهش باران و راه های علمی که می توان در مدیریت رخدادهای خشک سالی به کار گرفت، تحقیق می کند. جغرافی دان ها از سوی دیگر، درباره راه های مختلف و متغیری که می توان به کمک آن ها خشک سالی را درک و تعریف کرد (نظیر اینکه خشک سالی ریشه اقلیمی، آبی، کشاورزی و اجتماعی اقتصادی دارد) نیز، بحث می کنند.

در جغرافیا نقش فعالیت های انسانی و تأثیرات آن ها و خط مشی های مدیریت این تأثیرات نیز مورد بحث قرار می گیرد. برای مثال در ارتباط با بحران های محیطی مانند سیل، زلزله، فرونشست دشت ها در ایران یا توفان های گرد و خاک، جغرافیا علل را بررسی و ارزیابی می کند و پس از مطالعه برای حل بحران خط مشی ها و راهبردهایی را پیشنهاد می کند. در مطالعه پایداری محیطی، جغرافیا از طریق تلفیق یافته های علمی و ارزیابی برداشتها و تفسیرهای مورد منازعه، مطالعه علل زمین شناختی، اقلیمی، نتایج سدسازی ها، برداشت بی رویه از آب های زیرزمینی، عوامل اقتصادی، اجتماعی و سیاسی و پیامدهای ناپایداری ها را مورد بررسی قرار می دهد و خط مشی هایی را برای بهبود پایداری محیطی ارائه می کند (مؤلف).

جغرافیای مدرسه همچنین مطالعات کل گرایانه درباره محیط های جغرافیایی را انجام می دهد. برای مثال در حالی که مطالعات علمی فرایندهایی را که موجب پیدایش آب و هوا و اکوسیستم ها می شود مورد مطالعه قرار می دهد، به آثار اقلیم محلی، ناحیه ای و جهانی، زیست بوم ها، ویژگی ها، کاربری انسانی و تغییر و تبدیل آن ها نیز توجه می کند. به هر حال یکپارچگی تنها به معنای ارتباط بین محیط و پدیده های انسانی نیست، بلکه همچنین باید به اتصال و پیوستگی بین آن ها نیز توجه شود. برای مثال، بسیار مهم است که ارتباطات بین اقتصاد و ویژگی های جمعیتی مکان ها و بین اقتصاد و اقلیم مورد ارزیابی قرار گیرد. وقتی که در جغرافیا یک مکان به صورت سیستماتیک و با توجه به ویژگی های فردی آن مورد مطالعه قرار می گیرد، اغلب درهم تنیدگی مورد غفلت قرار می گیرد، نظیر سکونتگاه، فعالیت اقتصادی، جمعیت، عوارض زمین و اقلیم. درک وحدت و یکپارچگی مکانی می تواند از طریق مطالعه مکان های ویژه یا انواع مکان ها مانند مناطق روستایی، مکان های معدنی، شهرها، بیابان ها و مناطق ساحلی صورت گیرد و با توجه به استفاده از نقشه های ذهنی، نقشه های مفهومی و نقشه های جغرافیایی یا تصاویر تقویت شوند.

یک نقش دیگر از سنت کل گرایی علمی این است که با یادگیری جغرافیا، دانش آموزان یاد می گیرند نسبت به یک رشته از روش های

و تحلیل اطلاعات دارند و جواب‌های مختلفی را آماده می‌کنند که اغلب به راه‌حل‌های مختلف ختم می‌شوند یا امکان دارد هیچ پاسخی به این مسائل نداشته باشند. جغرافیا دانش‌آموزان را با راه‌های مختلف تحقیق، درک و فهم و توضیح و تشریح آماده می‌کند و به آن‌ها یاد می‌دهد که توضیحات چندگانه‌ای را درباره یک موضوع طبیعی/ انسانی مطرح کنند (آلاریک مائوده، ۲۰۱۰).

جغرافیای کل‌گرا عناصر علوم طبیعی، علوم اجتماعی و انسانی را با هم تلفیق می‌کند و می‌تواند به دانش‌آموزان کمک کند تا به درک خوبی از پیوستگی‌ها و ارتباطات بین موضوعات مختلفی که مطالعه می‌کنند، برسند. مطالعه **وست** از ادراک دانش‌آموزان در جغرافیا نشان داد که آن‌ها به‌طور واضحی این نقش جغرافیا را فهمیده‌اند و با توضیحاتی نظیر اینکه «من به درستی می‌توانم این ارتباط بین چیزهای مختلف و همین‌طور ترکیب آن‌ها را با یکدیگر درک کنم» و «یادگیری آن به فهم سایر موضوعات درسی کمک می‌کند» چنین نتیجه گرفت که جغرافیا در مرحله اول به دلیل ارتباطی که با سایر موضوعات درسی دارد مورد توجه است و دانش‌آموزان مزایای جغرافیا را ظاهراً در فرارشته‌ای بودن آن برای مطالعه سایر موضوعات مورد توجه قرار می‌دهند. این مطلب پیوستگی بین جغرافیا و موضوعات درسی را که دانش‌آموزان در برنامه هفتگی مدرسه مطالعه می‌کنند، مورد تأکید قرار می‌دهد (وست، ۲۰۰۶: ۱۱۴ - ۱۱۳).

● ۱۳. جغرافیا یک علم بین‌رشته‌ای است.

تمام مسائل کره زمین به یکدیگر مرتبط است. جغرافیا نیز به دلیل اینکه یک علم بین‌رشته‌ای است به‌صورت پلی بین علوم مختلف زمین و علوم اجتماعی و انسانی عمل می‌کند. کره زمین همچون یک اکوسیستم بسیار بزرگ، از هزاران خرده اکوسیستم تشکیل شده است. برای مثال، گرم شدن هوا و تغییر اقلیم نیز موضوعاتی هستند که روی همه جنبه‌های کره زمین اثر می‌گذارند.

امروزه تأکید دانشمندان دنیا بر علوم بین‌رشته‌ای بیشتر شده است.

توسعه علوم نیز موجب شده

است که علوم از مرزهای

گذشته خود خارج

شوند. برای

مثال،

جغرافیا توانایی

تفکر فضایی و

دیدن الگوهای فضایی

و ارتباط بین اشیا در فضا

را در دانش‌آموزان تقویت

می‌کند و نقشه توزیع‌های

فضایی به‌عنوان یک درک و فهم

از مشخصات مکان‌ها و ارتباط علت و

معلولی بین پدیده‌ها را نشان می‌دهد

جغرافیا

با وارد

شدن به

حوزه برنامه‌ریزی

و اندیشه تحلیلی، وارد

مرز رشته‌های دیگر می‌شود؛

در زمینه **جغرافیای شهری** با

مقوله‌های شهرسازی و معماری ارتباط

پیدا می‌کند، در زمینه **جغرافیای سیاسی**

با علوم سیاسی یا ژئوپلیتیک اصطکاک دارد و در

زمینه **جغرافیای روستایی** یا **کشاورزی** با مسائل

مسکن روستایی برخورد خواهد کرد (مصاحبه دکتر رهنمایی

با خبرگزاری ایسنا، ۱۳۹۸).

علم جغرافیا اگرچه ماهیت خاص خود را دارد، اما در عین حال یک علم بین‌رشته‌ای است. منظور از بین‌رشته‌ای بودن علوم این است که مجموعه‌ای از علوم مستقل در کنار هم می‌توانند یک هویت علمی تازه پیدا کنند و به‌گونه‌ای بهتر پاسخ‌گوی نیازها، مشکلات و مسائل امروزی بشر باشند. در اصل، دانش‌های بین‌رشته‌ای توانایی بیشتری در حل مسائل دارند (مصاحبه دکتر حمید جلالیان در گفت‌وگو با خبرگزاری ایسنا، اردیبهشت ۱۳۹۸).

از آنجا که جغرافیا یک مفهوم بسیار وسیع میان‌رشته‌ای دارد، وقتی که فردی وارد مطالعات جغرافیایی می‌شود، هم باید به علوم زمین، علوم اجتماعی و محیط زیست و هم به مفاهیم و روش‌های برنامه‌ریزی توجه کند و بتواند این دانش‌ها را با هم تلفیق کند. **جغرافیا در حال حاضر، زبانی بین انسان و محیط و گفتمان انسان و محیط پیرامونی اوست.**

جغرافیا به‌عنوان یک علم ترکیبی، مدلی است که دانش‌آموزان به وسیله آن یاد می‌گیرند چگونه اطلاعات مختلف حاصل از علوم دیگر را با یکدیگر تلفیق کنند. جغرافیا بنا به ماهیت خاص خویش، اطلاعات را از منابع مختلف گردآوری و با هم ترکیب می‌کند. از آنجا که فرایندهای جغرافیایی به شکل مجرد بررسی نمی‌شوند و عوامل خارجی مؤثر بر آن‌ها نیز مورد بررسی قرار می‌گیرند، دانش‌آموزان در جغرافیا دائماً درگیر تفکر و تصمیم‌گیری درباره اطلاعات مختلف ریز و درشت هستند یا هنگامی که اطلاعاتی مورد نیاز است در حال شناخت این اطلاعات هستند (مصاحبه دکتر رهنمایی با خبرگزاری ایسنا، ۱۳۹۸).

روان‌شناسان یادگیری معتقدند که دانش‌ها و مهارت‌های تلفیقی هرگاه به‌صورت مرتبط و در یک زمینه وسیع آموزش داده شوند، یادگیری بهتر صورت می‌گیرد (برادی و کندی، ۲۰۰۷).

● ۱۴. جغرافیا به دانش‌آموزان کمک می‌کند

تا دنیای واقعی و آینده خود را مورد

مطالعه قرار دهند.

تدریس جغرافیا موجب کشف دنیای واقعی، موضوعات

و مسائل مهم پیش روی انسان می‌شود. مطالعات موردی که

- جابه‌جایی جمعیت در داخل ایران؛
- تغییر ساختار جوامع محلی؛

● الزامات ایران در مورد تصویر جمعیت آینده (مؤلف).

موارد فوق موضوعات عمومی برای بحث و گفت‌وگو هستند و همه دانش‌آموزان این فرصت را دارند که درباره آن‌ها در مدرسه با هم گفت‌وگو کنند. درک موضوعاتی از این قبیل در ترکیب با دانش محلی و جهانی که از قبل شناسایی شده‌اند به دانش‌آموزان این توانایی را می‌دهد که موضوعات را در سطوح محلی، منطقه‌ای، ناحیه‌ای و ملی در گستره‌ای وسیع مورد بحث قرار دهند.

ارتباطات الکترونیکی، مردم داخل یک کشور و سایر کشورها را بیش از گذشته به یکدیگر نزدیک کرده است

ارتباطات الکترونیکی این توانایی را دارد که هر فردی به شکلی یکسان به اطلاعات دسترسی داشته باشد. همین امر موجب حذف یکی از آثار موقعیت (فاصله زیاد) شده است. این تغییرات در برخی از مکان‌ها بیشتر از سایر مکان‌هاست. برخی از مکان‌ها به صورت بهتری با دیگر مکان‌ها مرتبط شده‌اند، اما برخی این گونه نیستند.

در حالی که فاصله ممکن است محدودیت‌هایی را به وجود آورد، مجاورت مردم و سازمان‌ها می‌تواند موجب افزایش یک رشته از داد و ستدها شود. برای مثال، زمانی که بیشتر اطلاعات می‌تواند از طریق الکترونیکی قابل دسترس باشد، به دست آوردن سایر اطلاعات بستگی به تماس‌های شخصی دارد. اطلاعات ممکن است به‌عنوان یک تجارت تولید شود و سایر مؤسسات ممکن است برای حل یک سری از مسائل و نوآوری‌ها با هم کار کنند. شبکه‌های انفرادی هنوز یک راهبرد مهم برای به دست آوردن شغل‌اند و تعامل چهره به چهره هنوز به‌عنوان یک جزء اساسی در توسعه تجارت شرکت‌ها و تراست‌های مالی مورد توجه است. همه این فرایندها به دلیل مجاورت، به لحاظ مالی و صرفه‌جویی در زمان آسان‌تر و ارزان‌تر شده‌اند و این، یکی از دلایل برای رشد شهرهای بزرگ است.

توسعه و پیشرفت فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی شامل ارائه داده‌های دیجیتالی و مدیریت، فناوری‌های فضای تخصصی، نقشه‌های دیجیتالی و الکترونیکی، نقشه‌های دوبعدی و سه‌بعدی الکترونیکی، سامانه موقعیت‌یاب جهانی (GPS)، سنجش از دور و سامانه اطلاعات جغرافیایی (GIS) به توسعه تحقیقات جغرافیایی کمک زیادی کرده است. بهره‌گیری از فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی در برنامه‌ریزی‌های فضایی (محلی، منطقه‌ای و ناحیه‌ای) از دیگر مزایای استفاده از این فناوری است. دانش‌آموزان ایران در سنین دوازده سالگی به بعد و در زندگی خارج از مدرسه معمولاً با این فناوری‌ها آشنایی دارند، اما تدارک این فناوری‌ها در کلاس‌های درس چالشی بزرگ برای معلمان جغرافیاست.

به هر حال به لطف خدمات الکترونیکی و فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی، کشورهایی که از لحاظ جغرافیایی از هم جدا هستند، امروزه در کنار هم قرار گرفته‌اند و جامعه‌های اطلاعاتی در حال

در آموزش جغرافیا در کلاس مورد استفاده قرار می‌گیرد، از قبیل مکان‌ها، الگوها و فرایندها، مثال‌هایی از دنیای واقعی هستند. کارهای میدانی که از سال‌های اول ابتدایی بر آن‌ها تأکید می‌شود، دانش‌آموزان را قادر می‌کند تا از طریق مطالعه منابع دست اول و تحقیق در مورد آن‌ها واقعیت‌ها را ببینند. کارهای میدانی همچنین فرصت‌هایی را برای دانش‌آموزان فراهم می‌کند تا مسائل محلی و مورد علاقه را مطالعه کنند و در پروژه‌های جامعه محلی که برخی از این مسائل و علایق را مورد توجه قرار داده است درگیر شوند. این، راهی برای نشان دادن به دانش‌آموزان است که چگونه از طریق فعالیت‌های فردی و گروهی به نتایج مثبت دست یابند. جغرافی دانان همچنین سؤال می‌کنند که چرا پدیده‌ها این گونه هستند و به صورت دیگری نیستند؟ جغرافیا می‌تواند به دانش‌آموزان کمک کند تا در مورد سایر راه‌های سازمان‌دهی مسائل و موضوعات بیندیشند و در مورد آینده‌های جایگزین تحقیق و بررسی کنند.

۱۵. جغرافیا شهروندانی مطلع و آگاه

تربیت می‌کند.

جغرافیا ابعاد مختلف محیط جغرافیایی ایران، ساختار جمعیت، اقتصاد و جامعه را که از موضوعات عمومی و مورد بحث در کشور است، به دانش‌آموزان آموزش می‌دهد. درک و فهم این موضوعات دانش‌آموزان را مجهز می‌کند تا شهروندانی مطلع برای آینده باشند. این موضوعات عبارت‌اند از:

- درک و فهم محیط زیست طبیعی و مدیریت آن؛
- آثار گردشگری بر محیط زیست؛
- مطالعه در خصوص انتخاب مکان برای احداث کارخانه‌ها، پالایشگاه‌ها، مراکز صنعتی و ...؛
- درک و فهم و مدیریت مخاطرات محیطی، نظیر خشکسالی و آتش گرفتن بوته‌زارها و جنگل‌ها؛
- چرایی تمرکز جمعیت در چند شهر مهم و راه‌حل‌های آن؛
- داشتن دورنمایی از توزیع مناسب جمعیت در مناطق مختلف و جلوگیری از تمرکز بیش از حد در چند شهر مهم؛
- تفاوت بین مکان‌ها و نواحی در اقتصاد، اشتغال و رشد جمعیت و پیامدهای این تفاوت‌ها؛
- تفاوت بین مکان‌ها و نواحی در اقتصاد و رفاه اجتماعی، شامل کلان‌شهرها و نواحی جغرافیایی ایران؛
- پایداری اقتصادی و اجتماعی مکان‌ها؛
- ساختار، عملکرد و رشد شهرهای ایران و تفاوت بین آن‌ها؛
- فرایند و الگوهای مهاجرت بین‌المللی و سکونت؛

محلی،
ملی و
جهانی است.
الگوها و علل این
توزیع فضایی احتمالا

در هر سطح فرق می‌کند.
در حالت دوم، توضیحات در مورد
برخی از مقیاس‌های مکانی باید در
سطوح بالاتر مورد توجه قرار گیرند. برای
مثال، رشد برخی از شهرهای ایران نباید تنها
با عوامل محلی تعیین شود، بلکه عامل مهاجرت و
توجه دولت به این مناطق نیز باید مورد بررسی قرار گیرد.
مثال دیگر، افزایش تولید یک محصول است که شاید تنها
ناشی از تقاضای محلی نباشد و از تقاضای کشورهای همسایه و
دیگر کشورهای جهان نشئت گیرد.

**جغرافیای مدرسه همچنین مطالعات کل‌گرایانه درباره محیط‌های
جغرافیایی را انجام می‌دهد. برای مثال در حالی که مطالعات
علمی فرایندهایی را که موجب پیدایش آب و هوا و
اکوسیستم‌ها می‌شود مورد مطالعه قرار می‌دهد، به
آثار اقلیم محلی، ناحیه‌ای و جهانی، زیست‌بوم‌ها،
ویژگی‌ها، کاربری انسانی و تغییر و تبدیل
آن‌ها نیز توجه می‌کند**

شکل‌گیری

است.

معلمان جغرافیا

چگونه در توضیح

پرسش‌های دانش‌آموزان

از مقیاس‌ها استفاده می‌کنند

مقیاس‌ها اشاره به سلسله‌مراتب

سطوح تحقیق از بعد فردی تا محلی،

منطقه‌ای، ناحیه‌ای، ملی و جهانی دارد. در

تحلیل‌های جغرافیایی مقیاس به شکل‌های مختلف

می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد. یک مورد آن، این است

که یک پدیده برای درک تکمیلی‌تر علاوه بر سطح محلی یا

منطقه‌ای می‌تواند در مقیاسی بزرگ‌تر مورد مطالعه قرار گیرد. برای

مثال، می‌توان به مقوله مهاجرت یا انتشار یک مقوله فرهنگی پرداخت.

البته برخی از موضوعات جنبه محلی دارد و خاص یک منطقه است،

زیرا ارتباطاتی که در یک سطح وجود دارد ممکن نیست در سطوح

دیگر قابلیت تکرار داشته باشد. مورد دیگر جست‌وجو برای توضیحات

در سطوح مختلف مقیاس است، مانند نفوذ خط‌مشی‌های اقتصاد ملی

بر اقتصاد محلی یا اثر گرمای جهانی بر محیط زیست طبیعی محلی.

تحقیق در سطوح مختلف یک مقیاس، جنبه حیاتی دیگری از

تحقیقات جغرافیایی است و در اینجا دو حالت را به خود می‌گیرد. در

حالت اول مطالعه الگوها، فرایندها یا مسائل در یک سطح، هم‌زمان با

مطالعات مشابه در سطح دیگر تکمیل می‌شود، زیرا الگوهای مختلف و

انواع متفاوتی از ارتباطات ممکن است در مقیاس‌های دیگر یافت شوند.

یک مثال روشن، مطالعه تفاوت‌های فضایی در رفاه انسانی بین مناطق

مرفه و کمتر برخوردار در مناطق شهری یا استان‌های مختلف است.

مثال دیگر، تفاوت در توزیع فضایی انواع پوشش گیاهی در مقیاس‌های

منابع

۱. مبانی نظری تحول بنیادین در نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی جمهوری اسلامی ایران (مصوبه آذرماه ۱۳۹۰). شورای عالی انقلاب فرهنگی و شورای عالی آموزش و پرورش.
۲. رستگار، طاهره (۱۳۸۲). *ارزشیابی در خدمت آموزش*. مؤسسه فرهنگی منادی تربیت.
۳. شکویی، حسین (۱۳۶۹). *فلسفه جغرافیا*. انتشارات گیتاشناسی.
4. Spencer, C. (2005). "Place attachment, place identity and the development of the child's self-identity: searching the literature to develop a hypothesis". *International Research in Geographical and Environmental Education*, pages 305-309.
5. Alaric Maude, What does geography contribute to the education of young Australians? *GEOGRAPHICAL EDUCATION*, VOLUME 23, 2010.
6. Clifford, N., French, S. & Valentine, G. (Eds.) (2010). *Key methods in geography*. London: Sage.
7. Matthews, J. A. & Herbert, D. T. (2008). *Geography: A very short introduction*. Oxford: Oxford University Press.
8. West, B. A. (2003). "Conceptions of the 'role of geography in the future' held by geography students". *Geographical Education*, 16, 26-32.
9. Brady L. & Kenedy, K. (2007). *Cirri ulum Construction* (3rd ed). Pearson Education Australia.
10. West, B. A. (2006). "Conceptions of the 'role of geography in the future' held by geography students". *Geographical Education*.
11. <https://chelsearoseh.wordpress.com/2011/01/06/benefits-of-an-integrated-curriculum>.
12. <https://rasekhoon.net/article/show/936320>.
13. <https://fa.org/wiki/> اینترنت در ایران